

JE JEDINÁ FORMA „ROZUMNÉ REGULACE“ SEBEREGULACE? POSELSTVÍ DÍLA LIN OSTROMOVÉ O REGULOVÁNÍ OBECNÍHO MAJETKU A KULTIVOVÁNÍ OBČANŮ*

ÚVOD

Elinor Ostromová, držitelka Nobelovy ceny za ekonomii z roku 2009, přispěla během celé své kariéry významným způsobem do odvětví politické ekonomie a veřejné volby. Její nejznámější příspěvky se vztahují k práci o společně sdílených zdrojích. Objevila rozmanitost institucionálních uspořádání, která slouží v rozličných lidských společenstvích k podpoře spolupráce a vyhnutí se konfliktu při používání zdrojů. Tam, kde by striktní interpretace teorie předpovídala plýtvání a špatné hospodaření, objevila opatření založená na společném jednání, která se ukázala jako efektivní pro omezení přístupu a vytvoření zodpovědnosti. Mnoho efektivních nástrojů vládnutí, které objevila, nespočívá ve formální struktuře vlády, ale naopak v neformálních a někdy dokonce tacitních pravidlech, podle kterých komunity žijí.

Rád bych posunul Linin argument trochu dále a položil bych si otázku, zda základy efektivního systému regulace musí být v první řadě založeny na pravidlech seberegulace, které komunita přijme za své a které její občané ctí, spíše než

* Is the Only Form of „Reasonable Regulation“ Self Regulation? *Public Choice*, 143 (2010), s. 283–291.

na dobře navržených regulačních nařízeních vytvořených experty na efektivitu. Snahy usměrňovat lidské aktivity tak, abychom potlačili naše nejsobečtější touhy, ukáznili naše nejdivočejší rozmazy a spoutali náš sebezámek, se vyskytují na celém světě. Většina našeho intelektuálního úsilí, jako ekonomů či politických ekonomů, byla namířena na studium formálních regulací zavedených a realizovaných pomocí vládních organizací. Lin naproti tomu studovala politickou ekonomii každodenního života a seberegulaci chování spíše než výlučně politickou ekonomii vlády. Co se tedy můžeme přiučit z Lininy práce o vztahu mezi dvěma formami regulace chování v lidských společnostech (Boettke, 2001, a Boettke, Coyne a Leeson, 2008)? A tak se tedy ptám, je skutečně jediná forma „rozumné regulace“ seberegulace?

PARADOX VLÁDNUTÍ A MARNÉ HLEDÁNÍ „ROZUMNÉ REGULACE“

Před několika lety jsem byl na konferenci oslavující dílo P. T. Bauera na London School of Economics. Anne Krueger shrnula (parafrázuji) to, co jsme se naučili o hospodářské politice během posledního čtvrtletí dvacátého století, tímto prohlášením: „Ano, Bauer má pravdu, že svobodné trhy podávají lepší výsledky než vládní centrální plánování a vládní intervence. Ale rovněž víme, že naprosto ničím nespoutané trhy jsou nerealistické. Všichni se tak můžeme shodnout, že to, co potřebujeme, je nastolit *rozumnou regulaci, kterou není možno ovládnout zvláštními zájmy*.“ Byl jsem okamžitě zasažen touto argumentací, jelikož se zdála tak rozumná. Kdo by mohl být proti „rozumné regulaci“, která by nebyla ovládnuta skupinami se zvláštními zájmy? Nikdo při smyslech by nemohl argumentovat ve prospěch nerozumné regulace, které dominuje politika zájmových skupin. Anne Krueger, jak to ostatně často dělá, uhodila hřebíček na hlavičku. Ale stále jsem měl rýpavou myšlenku, a tak jsem zvedl ruku. „Co když?“ řekl jsem, „tato množina regulací je prázdnou množinou?“ Moje otázka tenkrát nebyla probrána s vážností, ale myslím si, že měla být.

Jedny z největších rozpaků v politické ekonomii budí poznání, že když se obrátíme na vládu, aby vyřešila naše problémy, tak tím nutně vytvoříme novou množinu problémů, které před tím neexistovaly a kterými se musíme nyní zabývat. Neříkám *a priori*, že náklady na zabývání se těmito problémy vždy převyšují přínosy z obrácení se na vládu, ale pouze, že si musíme být vědomi toho, že jsme ve skutečnosti vytvořili novou množinu problémů, se kterými se musíme potýkat, což s sebou nese náklady, jež musí být brány v úvahu. Obracíme se na vládu primárně, aby nám přinesla bezpečnost do našeho každodenního života – ochrana majetku, garance smluv atd. Stručně řečeno, obracíme se na vládu, protože máme obavy z hrozby soukromého predátorství. Naneštěstí, jakmile ustanovíme orgány státní správy, aby zajistily naši ochranu, stáváme se zranitelnými vůči nebezpečí veřejného predátorství. Takže se pak musíme zabývat nákladnými opatřeními, abychom se ochránili před predátorským chováním vlády. Jak v *The Federalistic Paper* vysvětlil James Madison toto základní dilema, musíme zmocnit stát a posléze omezit stát. Toto je v podstatě ústavní plán na utváření fungující vlády.

Touha ustanovit rozumnou regulaci, která není ovládaná, je chvályhodná, ale implementování takové touhy v praxi je otázkou pro pozitivní politickou ekonomii. Jakými prostředky jsme schopni ustanovit takové regulace skrze politický proces a jakým způsobem je hodláme vynucovat a hermeticky je uzavřít před ovládnutím ze strany zájmových skupin?

Pozitivní politická ekonomie regulace nás vede ke zpochybnění teorií regulace, které postulují buď vznik na základě veřejného zájmu (což neodmítáme, ale rozhodně vyslovujeme pochybnosti), anebo myšlenku vynucení na základě osvíceného despotismu. Namísto toho je běžnou praxí pozitivní politické ekonomie pátrat v datech, abychom odvodili záměry z výsledků a sledovali peněžní stopy a neustále se ptali, kdo získává na čí náklady. Regulace může být vskutku navržena proto, aby se potýkala s nějakým pocíťovaným tržním selháním, ale nemůžeme předpokládat, že vládní regulace bezplatně vyřeší daný problém. Poptávka po komparativní

institucionální analýze byla jistě jedním z hlavních tvrzení Ronalda Coase v obou jeho článcích, jak článku o FCC z roku 1959, tak i článku o společenských nákladech z roku 1960.

V článku o Federal Communications Commission Coase argumentoval, že:

Nehledě na špatné alokace, jež jsou důsledkem politických tlaků, fungují administrativní úřady, které se pokoušejí vykonávat funkci běžně prováděnou cenovým mechanismem, se dvěma nevýhodami. Za prvé mají nedostatek přesných monetárních měřítek zisků a ztrát, které poskytují trhy. Za druhé nemohou mít z podstaty věci veškeré relevantní informace, které jsou v držení manažerů každého podnikání, které používá nebo by mohlo používat radiové frekvence, a to ani nemluvíme o preferencích spotřebitelů různého zboží a služeb, v jejichž produkci by mohly být radiové frekvence použity ...

Provozování trhu také není samo o sobě bez nákladů a pokud náklady provozování trhu převyšují náklady na provoz úřadu o dostatečně velkou částku, tak potom můžeme být ochotni se smířit se špatnou alokací zdrojů vyplývající z nedostatku znalostí úřadu, neflexibility a expozice politickým tlakům (1959, s. 18).

Jinými slovy pokusy nahradit cenový systém vládní správu alokace zdrojů vedou k problémům kalkulace, rozptýlených znalostí a politických zájmových skupin a tyto problémy nejenže deformují existující uspořádání, ale rovněž omezují postupy podnikatelského objeovávání nových a potenciálně lepších způsobů, jak uspořádat záležitosti a alokovat zdroje.

Ve svém článku o problému společenských nákladů Coase vysvětluje podrobněji, že musíme: „začít naši analýzu od situace podobající se takové, která skutečně existuje, abychom přezkoumali efekty navrhované změny politiky a pokusili se rozhodnout, zda nová situace bude celkově lepší nebo horší než ta původní“ (1960, s. 43). Bylo by žádoucí, přidává Coase,

kdyby politická reforma byla bez nákladů a my mohli garantovat, že navrhované změny budou fungovat tak, jak bylo naplánováno, to znamená, že získáme více než kolik ztratíme. „Ale při výběru mezi společenskými uspořádáními, v rámci kterých jsou dělána individuální rozhodnutí, musíme mít na paměti, že změna existujícího systému, která povede ke zlepšení některých rozhodnutí, může také vést ke zhoršení jiných. Kromě toho musíme vzít v úvahu náklady potřebné k provozování různých společenských uspořádání (ať už jde o práci trhu nebo vládní oddělení), stejně tak jako náklady potřebné k přechodu na nový systém“ (1960, s. 44).

Coasovým argumentem není, že trh postavený na *laissez faire* je ideálem (ledaže je toto prostě definičním znakem), ale namísto toho, že hledání „rozumné regulace“ je marné. Jinými slovy není tak nerozumné zpochybnit lehkost, s jakou nalézáme přetrvávající (nemluvě o návrhu, zavedení a udržování) vládní „rozumné regulace“ trhů.

Rozpoznání nepostižitelnosti této otázky nemění nic na faktu, že lidské bytosti jsou nedokonalé a jejich vášně musí být zkroceny. Režim je nutný. My lidé musíme být ukázněni, abychom mohli vytvořit nenásilný a prosperující společenský řád. Ale jak přesně zkrátíme tyto lidské vášně a jaké mechanismy zapojíme do jejich spoutávání? Albert Hirshman (1977) argumentoval, že během celé intelektuální historie Západu bylo spoutávání vášní cílem různých systémů víry. Vášně, argumentuje Hirshman, mohou být potlačeny autoritou nebo silou, mohou být omezeny náboženským přesvědčením, mohou být spoutány nebo mohou být drženy na uzdě pomocí vyrovnávajících sil stavějících vašeň proti vášni. O ekonomické teorii může být ve skutečnosti řečeno, že byla zrozena ve snaze porozumět tomu, jak jsou vášně spoutávány skrze obchodní zájem tak, že naše soukromé neřesti budou proměněny ve veřejné ctnosti. A bylo to skrze pokroky v klasické teorii politické ekonomie a historickou praxí ústavní obratnosti amerických otců zakladatelů, které vedly k ocenění vyrovnávacích sil ve společnosti.

Mechanismem pro spoutávání a stejně tak i kontrolu vášní nalezeným klasickými politickými ekonomy bylo soukromé

vlastnictví a cenový systém a také právní řád a ústavní pořádek (Hayek, 1948, s. 11–14). Konkurence při snaze o zisk, stejně tak jako trest ztráty by měly ukázat lidem tak, aby orientovali svoje chování k dosažení přínosů z obchodu a přínosů z inovací tím nejefektivnějším možným způsobem na základě daných preferencí, technologií a dostupnosti zdrojů. Zisk povzbuzuje ekonomické aktéry k přijetí rizika, zatímco ztráta vede k obezřetnosti v rozhodování. Tržní ekonomika pro ně byla jasným příkladem seberegulujícího se systému, kde riziko a obezřetnost byly mezi sebou vyrovnány.

V rámci tržní ekonomiky jsou účastníci podněcováni hledat vzájemně výhodnou směnu a objevovat nejméně nákladné metody k uskutečňování přínosů ze směny. Lidstvu by přinesly větší prospěch „výměna, směnný obchod, směna“ než usilování o „plenění, drancování, plundrování“ za předpokladu, že institucionální prostředí, uvnitř kterého lidé jednají, zajišťuje, že vzájemně výhodný obchod, spíše než násilí a krádež, jsou ekonomicky prospěšnější aktivity. Vášně by tak byly spoutány a byly by drženy na uzdě a mír a prosperita by vyplynuly z ustanovení systému „vlastnictví, smlouvy a souhlasu“.

Hlavní intelektuální debatou v politické ekonomii od 18. století bylo, zdali je společenský řád funkcí zkrocení vášní pomocí centrální autority (Hobbes) či skrze „neviditelnou ruku“ tržní ekonomiky (Smith). Vstup Elinor Ostromové na konci 20. století ani tak nevyřešil danou debatu, jako ji překlenul. Ostromová přesvědčivě argumentovala, že tento tradiční způsob, jakým bylo na věci nahlíženo, se ukázal jako neefektivní v uchopení situací tak odlišných, jako je chápání organizace lokálních veřejných ekonomik a kritická situace zaostalých ekonomik, spolu s řízením lesnictví a rybolovu někde mezi nimi. Jedním ze způsobů, jak přemýšlet o jejím příspěvku k ekonomii vládnutí (economics of governance), je nahlížet na její práci jako na argument, že zde je smithovská (spontánní řád) odpověď na hobbesovskou (konstruktivismus) otázku. Ale toto ve skutečnosti zcela nepostihuje podstatu jejího argumentu, který se zavrtává hlouběji do formy a funkce (a vynucení) pravidel vládnutí, jež fungují v rozmanitých lidských společnostech.

OD MĚSTSKÝCH VEŘEJNÝCH STATKŮ KE KOMUNITNÍMU ŘÍZENÍ ZDROJŮ

Při debatě o lokálních veřejných ekonomikách Lin a její manžel Vincent vyjádřili pochybnosti o konvenční moudrosti ve veřejné správě argumentem, že efektivní správa nebyla funkcí konsolidované a centralizované správy, ale vedlejším produktem polycentrických procesů, kdy lokální komunity soutěží o obyvatele skrze poskytování veřejných statků a služeb výměnou za místní daně a poplatky (McGinnis, ed., 1999a). Co vypadalo jako chaotické pro racionalistickou mysl modernistické státní správy, byla ve skutečnosti spořádaná organizace místních veřejných ekonomik, která vyvstala z občanské účasti a závazku vůči komunitě. Decentralizované mechanismy zafungovaly tak, že vytvořily více přístupné a přizpůsobivé samosprávné obce k uspokojení požadavků jejich občanů, než by si experti na efektivitu v moderních veřejných správách uvědomovali. „Vědecký“ konsenzus pro centralizaci správy se mýlil a tam, kde byl následován, to vedlo jen ke zhoršení (spíše než ke zlepšení) ve výkonnosti základních funkcí vládnutí v městských oblastech.

To, co se dělo při řízení veřejné správy policie, škol a služeb ve velkých městských prostředích, bylo rovněž skutečností, tvrdí Ostrom, při správě společně sdílených zdrojů počínaje rybolovem, přes lesnictví a konče zavlažovacími systémy ve venkovských a zaostalých prostředích (McGinnis, ed., 1999b). Snahy expertů na efektivitu o centralizaci správy rozdělování zdrojů narazily na problémy špatné alokace (což objevil rovněž Coase) kvůli neschopnosti zapojit ekonomickou kalkulaci, neschopnosti mobilizovat rozptýlenou znalost ve společnosti a neúspěchu při odvracení vlivu zájmových skupin. Nicméně je zde i druhá strana coasovské konstrukce, která musí být pochopena. Zastánci moderní veřejné správy často argumentují tím, že netvrdí pouze, že zapojení decentralizovaných sil bylo méně efektivní ve srovnání s centralizovanou správou, ale také, že místní aktéři nemohli vyjednat způsob, jak řešit tyto neefektivnosti bez ohledu na to, jak moc by se možná

snažili. Coase namísto toho od ekonomů a tvůrců politik požaduje, aby se dívali tam, kde se utvářejí (často skryté) dohody, které umožňují lidem přetvořit situace konfliktu v možnosti spolupráce. Rovněž tak Ostromovi se zaměřili na takové dohody o pravidlech vládnutí a mechanismech vynucování, které místní lidé vytvořili (či na které náhodou narazili) a které vedly k přetvoření situací potenciálního konfliktu na možnosti spolupráce. Linina práce ukázala, že lidé, které studovala, potýkající se se společně sdílenými zdroji v různých souvislostech, nečelí „tragédii obecní pastviny“ jako spíše „příležitosti obecní pastviny“ a v této příležitosti se situace konfliktu ukazuje jako možnost najít správný systém pravidel, který funguje tak, aby zajistil dobrou správu společných zdrojů a možnost mírové spolupráce (Tabarrok, 2009).

Můžeme zkrátka nalézt způsoby, jak společně lépe žít. Jak to formuloval Sujai Shivakumar (2005, s. 131), práce manželů Ostromových nám ukazuje směr „nové politické vědy“ pro pochopení demokratické civilizace ve 21. století, vědy, která „vychází z lidské schopnosti vytvořit pravidla sebevládnutí skrze přemýšlení a volbu. Lidské bytosti mají vskutku potenciál zlepšit svůj blahobyt pomocí návrhu pravidel řídících jejich vzájemné vazby“.

SHRNUTÍ PONAUCENÍ OD LIN

Co tedy tato práce znamená pro budoucnost veřejné volby a politické ekonomie? Velká část historie veřejné volby byla vymezena ekonomickým zkoumáním politiky a formální vlády. Práce manželů Ostromových jistě není slepá k formální vládě. Ale jejich práce po nás požaduje, abychom přemýšleli více obecně o vládnutí – formálních i neformálních pravidlech společenské hry, která spoutávají, ovládají a kontrolují naše vášně, a o mechanismu vynucení, který zajišťuje efektivní vládnutí dokonce i v těch nejméně očekávaných prostředích. Jak vlastně funguje dobré vládnutí v situacích, kdy by fungovat nemělo, a jak si jednotlivci v takových společnostech

vyvinuli schopnosti nutné k tomu, aby se stali sebeřídícími se občany, jsou otázky, o kterých nás jejich práce nutí uvažovat.

Tvrdil bych, že prvním trvalým ponaučením z Lininy práce je, že jednotlivci v jejich lokálních situacích jsou efektivnější v chápání toho, jaká jsou správná pravidla a jednání k tomu, aby se vyhnuli konfliktu a podporovali spolupráci, než vládní úředníci vzdálení od každodenního života komunity. Věřme v lidi, že jsou schopni vytvořit správná pravidla, spíše než v experty z daleka, kteří slibují racionální řešení sociálních neduhů. Tento závěr může být vykládán buď jako varování samozvaným reformátorům, aby respektovali místní tradice a zvyky před úsilím zavádět změny v řídicích strukturách (nazvěme to obezřetným optimismem), nebo jako donucovací prostředek proti všem snahám reformovat z dálky a přijetí závěru, že jedinou cestou, jak reformovat, je respektovat původní přístup (nazvěme toto pesimismem). Je pravděpodobně správné říci, že Lin by nepopírala možnosti zlepšení v řízení pocházející od cizích odborníků, ale určitě by zdůraznila, že tyto reformní snahy musí respektovat stimuly, kterým příjemci takové pomoci čelí, a problematiku her o koryta (nested games), které jsou hrány po celou dobu politického procesu (E. Ostromová et al., 2002).

Lin, a konkrétně Vincent, často poukazovali pro inspiraci na Hamiltonův citát z *The Federalist Paper* „zda jsou společnosti lidí skutečně schopny ustanovit dobrou vládu skrze přemýšlení a volby nebo nikoli, či zda jsou jejich politická uspořádání navždy závislá na náhodě a donucení“ (V. Ostrom, 1997, s. 10). Oba jsou opatrně optimističtí, že člověk může vytvořit dobrou vládu skrze přemýšlení a volbu a nemusí být navždy otloukán rozbouřenými moři historie. Nicméně je důležité zdůraznit, kde Ostromovi nalézají důvod k optimismu. Naděje není v jejich tvorbě založena na racionalistických reformách vládních plánovačů poučených moderní vědou o veřejné správě, ale na „vědě a umění sdružování“ tak, jak je praktikována občany, kteří si sami sobě vládnou. Jsou to lidé a jejich schopnost přijmout nesnáze přemýšlení a starosti žití (spíše než se jim vyhnout), a ne machinace politiky, co dává vzniknout naději,

že ústavodárné řemeslnictví¹ vytvoří společenský řád míru a prosperity.

Chci zdůraznit četbu jejího (a Vincentova) výzkumu, který postrkuje tento argument o trochu dále a vyzdvihnout, čemu věřím, že je důsledná a plná implikace toho, co jsme se naučili z rozmanitých studií vynořujících se z výzkumu na Workshop in Political Theory and Policy Analysis² k tématu „věda a umění sdružování“. Závazná pravidla jsou taková pravidla, podle kterých lidé již žijí. Lin na poli kolektivního jednání objevila ekvivalent coasovských obchodníků na soukromých trzích, které již byly zasaženy řešením konfliktu o vlastnictví a využití zdrojů. Včelaři a pěstitelé jablek, jak ukázal Steven Cheung (1973), našli dohody, které vyřešily potenciální problémy externalit, přestože teoretici tržních selhání poukazovali na takové situace v učebnicích a člancích, jako na hlavní příklady externalit, které by vyústily v tržní selhání. Praxe ekonomického života vzdoruje tomu, co by čistá logika teorie předpokládala a analytikovi to říká, že řešení hádanky může být nalezeno v institucionálních detailech uspořádání, které bylo navrženo lidmi během jejich každodenního života. V případě včelařů a pěstitelů jablek to byly dohody v podobě smlouvy, které internalizovaly externality; v případě horských pastvin ve Švýcarsku a zavlažovacích systémů ve Španělsku to byla interní nařízení a monitorovací opatření, která ukázala pokusšení nedodržovat pravidla komunity a zajistila silné přizpůsobení se těmto pravidlům správy společně sdílených zdrojů (E. Ostromová, 1990, s. 58–102).

Důležitým pohledem na věc, jež Linina práce o řízení společně sdílených zdrojů přinesla, byl rozvinutý systém pravidel, který vyvstal proto, aby poskytl odpovědnost a efektivní mechanismus trestu pro ty, kteří porušují pravidla. Pravidla a povinnosti založené na životě komunity našly cesty, jak

¹ Constitutional craftsmanship (termín používaný Ostromovou pro úkoly spojené s vytvořením dobré vlády, udržení demokratických struktur a vypracováváním úspěšné ústavy) – pozn. překl.

² Seminář založený manželé Ostromovými na univerzitě v Louisianě – pozn. překl.

se vyhnout situacím sužovaným konfliktem o společné zdroje, stejně tak jako včelaři a pěstitelé jablek našli způsob, jak se vyhnout situacím s externalitami a uvědomit si možnosti vzájemně výhodné společenské kooperace. Tyto místní sebeřídící systémy vedoucí k zachování a ochraně společně sdílených zdrojů, které Lin našla v rozličných lidských společenstvích, přetrvávaly během času – v některých případech celá staletí, v jiných případech sahaly až tisíceletí do minulosti. Rychle však upozornila, že netvrdí, že tyto systémy pravidel odrážejí optimální myslitelnou formu vládnutí za daných podmínek, ale rovněž neváhá označit tyto systémy vládnutí za úspěšné.

Toto vede k druhému důležitému ponaučení z Lininy práce – jsou to „užívaná pravidla“, která jsou důležitá pro společenskou spolupráci, a ne tak moc „formální pravidla“. Když zkoumáme systémy vládnutí, potřebujeme rozlišit mezi „formálními pravidly“ (v knihách) a „užívanými pravidly“ (živoucí praxe každodenního života) a já bych dodal, že je tu také diskuse o funkci pravidel. V základní ekonomii vlastnických práv jsou to pravidla obklopující majetková práva, která poskytují ekonomickým aktérům podněty směřující jejich chování. Majetková pravidla určují, kdo co vlastní a jak s tím může nakládat. Práva na soukromý majetek vymezují vlastnictví, zajišťují odpovědnost a povzbuzují dozor. Bez jasně definovaných a vynucovaných vlastnických práv bývají motivace zkreslené a rozhodování ohledně využití zdrojů jsou činěna s menší opatrností. Tudíž, když kvůli technologickým problémům či jiným překážkám je ustanovení práv soukromého vlastnictví ke zdroji „nemožné“, tradiční teorie by předpokládala špatné řízení vyžadující buď privatizaci nebo značnou regulaci, nebo přivlastnění vládou.

Lininy podrobné studie o řízení společně sdílených zdrojů by nás měly donutit dvakrát přemýšlet o tomto otřepaném třídění vlastnických práv. To, co dokázala, není jen, že „užívaná pravidla“ determinují praxi spíše, než „pravidla formální“, ale také, že stejná funkce pravidel může být obsloužena rozmanitými formami pravidel (E. Ostromová, 2005). Krátce řečeno funkce, kterou zabezpečují práva soukromého vlastnictví ve

smyslu poskytování motivace k odpovědnosti při využívání zdrojů, byla obsluhována rozmanitými systémy pravidel založenými na dané komunitě. Tato užívaná pravidla uplatňují množství metod k omezení přístupu ke zdroji, přiřazují odpovědnost těm, kteří ho využívají nebo jsou pověřeni jeho opatrováním, a zavádějí metody trestu pro ty, kteří porušují pravidla komunity (na škále od peněžních pokut k sociálním sankcím jako jsou zahanbení a vyhnanství).

Její práce ukazuje, že lidé jsou schopni navrhnout systémy seberegulace za různých podmínek. Abychom se dostali k tématu mého titulu, z pestré zkušenosti se společně sdílenými zdroji v západních, ale také nezápadních společnostech a napříč historickými epochami a stadii vývoje vidíme, že seberegulační systémy pracují tak, aby kontrolovaly lidské vášně a přeměnily situace potenciálního konfliktu v realitu společenské spolupráce. A jelikož seberegulující se systémy v těchto rozdílných prostředích a napříč časem fungují mimo formální říši politiky, tak nečelí problému ochrany před nechtěným vlivem politicky posílených zájmových skupin. Vládnutí bez vlády se může a také se objevuje ve skutečném živoucím světě, který my jako političtí ekonomové studujeme, dokonce i za těch nejméně příznivých podmínek (Leeson, 2009). „Rozumná regulace“ tak, jak ji zde definuji (od Anne Krueger), se tak stává ne nedostižnou, ale je realizována v příkladech poskytnutých Lininou prací o „seberegulaci“. Nadále již není definována jako prázdná množina, nyní jsme našli celou škálu příkladů efektivních systémů pravidel, která vládou sociálním vztahům člověka pomocí krocení jeho vášní a jejich ovládnutí směrem, který produkuje mírovou společenskou kooperaci založenou na dělbě práce, a to dokonce i v situacích (jako například řízení společně sdílených zdrojů), ve kterých bychom měli být nejvíce pesimističtí ohledně dobrovolného uspořádání lidských záležitostí.

Jsou zde i dvě další ponaučení z Lininy práce, která jsou nezbytná pro budoucnost vzdělanosti v oblasti veřejné volby. Jako třetí ponaučení bych vyzdvihl Lininu intelektuální zvidavost a metodologickou otevřenost k rozmanitým technikám

a přístupům ke studiu. Studovala na UCLA, kde se naučila ekonomii od Armena Alchiana jako posluchačka pregraduálního studia. Usilovala o titul v politické vědě, kde studovala místní veřejné ekonomiky a byla ovlivněna myšlenkou Tieboutovy konkurence ve veřejných ekonomikách. Byla významným příspěvovatelem do veřejné volby a moderní politické ekonomie, vlastně pionýrem v těchto vědních oborech, když soustředila svoji práci na tajemství tragédie obecní pastviny, věžňovo dilema a logiku kolektivního jednání. Zapojila se do detailních případových studií, ale rovněž se zajímala o abstraktní teorii her, která by jí pomohla pochopit dynamické hry mezi pravidly a strategiemi v politické ekonomii každodenního života. Obrátila se také k laboratorní a experimentální ekonomii, aby mohla vyzkoušet své teorie společně sdílených zdrojů, stejně tak experimentovala v terénu, aby se poučila o aplikovatelnosti svých myšlenek na rozdílné situace. Při jejím předsednickém projevu k American Political Science Association popsala Lin svůj vlastní přístup jako „behaviorální přístup k teorii racionální volby kolektivního jednání“ (E. Ostromová, 1998). A pokud rozbalíte tento popis, svým způsobem přesně sedí. V neposlední řadě pochopila, že její práce o systémech pravidel reprezentuje studium komplexního a ne jednoduchého jevu, takže byla rovněž pionýrem v oboru sociální komplexity a počítačového modelování takových komplexních systémů. Je prokazatelné, že od dob Kennetha Bouldinga (Boettke a Prychitko, 1996) jsme neviděli takového společenského vědce, který by dovolil své čisté zvědavosti o fungování světa, aby ho vzala na takovou metodologickou cestu plnou rozdílných přístupů, jako byla ona při snaze dostat se na podstatu jevu, kterému chtěla porozumět – pravidlům sebevládnutí, jež jsou v činnosti ve skutečných životech množství rozdílných lidí, což má za následek spolupráci a vyhnutí se konfliktu. Zároveň však našla soulad ve všech výzkumných metodách – racionální volbu, když ti, co rozhodují, byli lidé, a institucionální analýzu, když záleželo na historii.

Posledním ponaučením od Lin a zároveň tím, které si zasluží být vyzdvíženo, je její (a Vincentova) motivace pro jejich životní projekt jako badatelů a vzdělavatelů v politických

vědách. Chápali své poslání jako jedno z těch, co kultivuje sebevládnoucí si občanstvo a které je zároveň nutnou charakteristikou takového občanstva. V rozhovoru pro moji knihu napsanou společně s Paulem Dragosem Aligicou *Challenging Institutional Analysis and Development: The Bloomington School* (2009, s. 159) Lin o jejich společné práci na workshopu prohlásila, že jednou z jejich „největších priorit“ vždy bylo to, aby se jejich výzkumné a vzdělávací snažení zaměřilo na kultivaci občanů, kteří mají schopnost sebeřízení. „Demokratické systémy sebevlády jsou vždy křehkým podnikáním,“ zdůrazňuje Lin. „Občané budoucnosti musí porozumět tomu, že se podílejí na ustanovení a znovuustanovení politiky založené na vládě pravidel. A musí se naučit ‚umění a vědě sdružování‘. Pokud selžeme v tomto, pak veškerý náš výzkum a teoretické snažení jsou zbytečné.“

Toto jsou velmi inspirující slova a skutky.